

Diederick Slijkerman, *Enfant terrible. Wim Treub (1858-1931)*. (Amsterdam: Prometheus, 2016). 416 p. ISBN 9789035141049.

DOI: 10.18352/TSEG.983

In de zomer van 1918 achtte Wim Treub de tijd rijp voor een politieke omwenteling. Tijdens de oorlog had hij naam gemaakt als daadkrachtige minister in het kabinet Cort van der Linden – eerst op Landbouw, Nijverheid en Handel en vervolgens op Financiën. In juli 1918 deed hij met een nieuwe partij aan de Tweede Kamerverkiezingen mee: de Economische Bond. Treub verweet de bestaande partijen geen oog te hebben voor de ‘kolossale veranderingen, die de oorlog ook in ons land heeft teweeggebracht’ (*NRC*, 29 juni 1918). In plaats van te blijven hangen in antithese en klassenstrijd en de bijbehorende ideologische woordenstrijd, dienden politici zich daadkrachtig op te stellen. Treub bracht kleur in de verkiezingscampagne van 1918: hij hield in een paar dagen tijd spreekbeurten door heel het land di bezocht werden, ook door politieke tegenstanders die hem het spreken onmogelijk probeerden te maken. Treub liet zich echter niet snel van zijn stuk brengen. De Treub-gezinde pers sprak van de ‘magnetische werking’ die van zijn persoon uitging. De uitslag was niettemin teleurstellend: de Economische Bond haalde slechts drie zetels.

Uit Treubs optreden in 1918 sprak zijn ongeduld en frustratie. Treub was een *Macher*, een man van de daad, die weinig geduld kon opbrengen voor haarkloverij in het parlement en het landsbestuur het liefst in de handen legde van bekwame technocraten. Ook sprak uit zijn optreden Treubs neiging om zich af te keren van de wereld waaruit hij zelf afkomstig was: hij was immers al vanaf 1904 Kamerlid en vervolgens minister geweest. In zijn politieke biografie van Treub typeert Diederick Slijkerman hem dan ook terecht als een ‘enfant terrible’. Overal waar Treub kwam ontstond na een tijdje wel een conflict, maar omdat Treub recht voor zijn raap was en geen spelletjes speelde, leidde onenigheid lang niet altijd tot vervreemding. Het maakt Treub tot een kleurrijke figuur die gedurende zijn leven een uitgebreid netwerk opbouwde bestaande uit vooraanstaande figuren uit de wereld van politiek, wetenschap, bedrijfsleven en journalistiek. Ook hield hij er een bewogen liefdesleven op na: Treub trouwde drie keer – alle drie de huwelijken strandden – en had een affaire met een vrouw die veertig jaar jonger was.

Slijkerman geeft een goed beeld van de veelzijdige activiteiten van Treub en de ontwikkeling van diens gedachtegoed. Treub, die zijn loopbaan was begonnen als notaris, vestigde zich in de jaren 1880 als advocaat in Amsterdam. Hier ontwikkelde hij zijn radicale gedachtegoed als lid van de ‘biernomaden’: een gezelschap van intellectuelen, kunstenaars en journalisten die volop over actuele politiek-maatschappelijke kwesties debatteerden. Ook bouwde hij in zijn Amsterdamse tijd een uitgebreid netwerk op onder vooraanstaande juristen, ondernemers en progres-

sief liberale politici. Treub was medeverantwoordelijk voor de ontwikkeling van een progressief, ‘radicaal’ alternatief voor de meer gematigde Liberale Unie en behoorde in 1888 tot de oprichters van de radicale kiesvereniging Amsterdam. Treub bleek een politiek talent die al snel de onverstoorbaarheid liet zien, die hem ook later als parlementslid en bewindspersoon zo zou kenmerken. In een periode die in Amsterdam gekenmerkt werd door een felle politieke strijd tussen socialisten, radicalen, liberalen en antirevolutionairen, drukte hij direct zijn stempel op de gemeentepolitiek en gaf de aanzet tot het in gemeentelijke handen brengen van nutsvoorzieningen als de tram, gas en elektriciteit. Het afscheid van de gemeentepolitiek in 1896 was typisch Treub: met slaande deuren. Van zijn radicale geestverwanten vervreemde hij vervolgens snel, al was hij in 1901 nog wel betrokken bij de oprichting van de Vrijzinnig-Democratische Bond.

Treub's *finest hour* was zonder twijfel zijn ministerschap tijdens de oorlogsjaren. Te midden van weifelende ambtgenoten viel hij op met zijn kordate optreden. In hoog tempo voerde hij in nauwe samenwerking met de Amsterdamse zakenman Karel van Aalst maatregelen door om de Nederlandse economie overeind te houden. Treub schroomde niet de Tweede Kamer geregeld met een *fait accompli* te confronteren door achteraf toestemming te vragen voor zijn beleid. Het beminnelijke, conservatief-liberale kamerlid W.H. de Beaufort sprak zelfs van ‘dictatoriale maatregelen’. Volgens Slijkerman nam ‘ondanks zijn enorme daadkracht’ de kritiek op Treub toe, maar het was juist de onparlementaire wijze waarop hij zijn daadkracht toonde, die Treub uiteindelijk zijn positie als minister kostte, al keerde hij in het laatste oorlogsjaar nog wel weer even terug op zijn post.

Het boek leest wat stroef. Slijkerman heeft een bewonderenswaardige hoeveelheid materiaal bestudeerd, maar de drang niet kunnen onderdrukken zoveel mogelijk hiervan in de biografie te verwerken. Had de auteur gekozen voor een combinatie van chronologische en thematische hoofdstukken, dan hadden bepaalde aspecten van de persoonlijkheid van Treub meer nadruk en duiding kunnen krijgen, zoals de ontwikkeling van zijn politieke gedachtengoed, maar ook zijn amoureuze escapades, die in het boek zo nu en dan voorbijkomen, maar niet in een analytisch geheel worden samengebracht. We komen nu wel veel over Treub te weten, maar een duiding van diens handelen laat Slijkerman te vaak achterwege. Zo valt Treub op met zijn opvattingen over voogdij en zijn pleidooi voor gelijkwaardigheid van de vrouw binnen het ouderlijk gezag, maar de biografie brengt dit niet in verband met Treub's persoonlijke levensloop. Het zij gezegd dat Slijkerman in zijn woord vooraf ook aangeeft zich op Treub de politicus, bestuurder en intellectueel te hebben gericht. Hoewel deze aspecten van Treub's leven in deze biografie goed tot hun recht komen, is een meer omvattende studie beslist welkom.

Harm Kaal, Radboud Universiteit